

Az orosz–magyar egyetemközi kapcsolatok, különös tekintettel a finnugrisztika kezdeteire a moszkvai egyetemen

A moszkvai Lomonoszov Egyetem Filológiai Fakultásának finnugristái és az Eötvös Loránd Tudományegyetem finnugristái közötti kapcsolatok különböző formában nyilvánultak meg a múltban és nyilvánulnak meg a jelenben, s ezek szilárd alapokat biztosítanak a mai tudományos kutatói, oktatói, továbbá tudományos-szervező munkához. Végeredményben e kapcsolatok befolyásolták a moszkvai egyetemen 1970-ben a hungarológiai és a finnugrisztikai szakok létrehozását, később a finnugor szak megszervezését is, amelynek keretében jelenleg is folytatódik a magyar és a finn szakosok, továbbá a finnugor szakosok képzése.

A két ország finnugristái közötti szoros és sokoldalú együttműködés bizonyítékul szolgál arra, hogy a finnugor szaknak polgárjoga van mindkét egyetemen nemcsak mint aktuális kutatási területnek, hanem mint oktatott tudományágnak is, amely természetesen Oroszországnak szintén kiemelkedően fontos.

De ne feledkezzünk el arról, hogy a budapesti és a moszkvai egyetem közötti tudományos kapcsolatoknak félévszázados már a hagyománya és igen gazdag a tudománytörténeti múltja, amely olyan híres orosz tudósok nevéhez fűződik, mint Lomonoszov, Kors, Fortunatov, Szobolevskij, Sahmatov, Bubrih, Litkin, akik a finnugrisztika hazai forrásainál állva értékes tudományos adalékokkal szolgáltak a nyelvtudományi diszciplína fejlődéséhez. Tevékenységükkel a moszkvai egyetemen olyan alapot teremtettek, amelyen a későbbiekben kiteljesedhetett a finnugor tudomány iránti mély, elkötelezett érdeklődés, s így napjainkra átalakulhatott komoly tudománynépszerűsítő, kutató és oktató munkává.

A finnugor nyelvtudománynak a moszkvai egyetemen megtett első lépéseiről magának az alapítónak, Mihail Vasziljevics Lomonoszovnak (1711–1765) a tevékenysége óta beszélhetünk. A finnugrisztika számára nagy értékű Lomonoszovnak a *Древняя Российская история* (1766) című munkája, amelyben a tudós rámutatott a csúdok rokonságára, és a nyelvrokonság alapján egyesítette őket. Ebben a munkájában Lomonoszov úgy értékelte a csúdokat, mint az orosz etnikum részét, és megemlítette az oroszok és a csúdok nyelvi keveredését. (A *чужд* a finnugor népek egyik megnevezése; ez a terminus technicus a 19. század második feléig volt használatos az ujugorok, szkíták és finnek mellett.) A nyelvrokonságot elsősorban a közös szavakra építette Lomonoszov, s ezt az eredményt használta fel a népek közös származásának bizonyítására. Munkája VI. fejezetében, amely teljes egészében a csúdokról szól, az egyetemalapító tudós a finnugor törzsekhez és földekhez sorolta az általa ismert litván, észt, ingermanlandi, finn, karél, lapp és permi földeket, illetőleg a cseremiszeket, mordvinokat, votjákokat, továbbá a zürjéneket és a magyarokat is. Különböző forrásokra hivatkozva, ezeken kívül a saját megfigyeléseire támaszkodva Lomonoszov a magyar nyelvben előforduló szláv szavak, illetőleg az orosz lexikában található finnugor kölcsönszavak jelenlétét is bemutatta. Figyelembe véve a csúd törzsek elhe-

lyezkedését az ősi időkben, ezzel a ténnyel rámutatott az orosz földrajzi nevekben fellelhető több csúd kifejezés elemére. Erről maga Lomonoszov így ír: „...не токмо многих сѣл, но рек и городов и целых областей чудские имена в России, особливо в восточных и северных краях, поныне остались. Немалое число чудских слов в нашем языке обще употребляется” (ПСС, т. 6, с. 173).

Bizonyítható, hogy Lomonoszovnak a finnugor népek iránti érdeklődése sokoldalú, mély és elkötelezett volt. Erről tanúskodik az egyes finnugor nyelvek tudása – a magyart is ismerte. 1762-ben egy akadémiai ülésen – feltételezhetően unaloműzésből – 30 idegen nyelvből álló listát készített, beiktatta a sorba az orosz is. Ezek közül tízet kereszttel jelölt meg, így a magyart („венгерской”) is; általánosan elterjedt nézet szerint e nyelveket jól ismerte.

Nyilvánvaló, hogy a magyar nyelvet Lomonoszov Németországban hallhatta először 1736–1741-ben, amikor tanulmányúton volt ott. Marburgi stúdiumai idején került kapcsolatba magyar ösztöndíjasokkal, közülük is kiemelkedő az erdélyi paphoz, Détsei Sámuelhez fűződő. Ezt éppen Détsei Sámuel ránk maradt naplófeljegyzései bizonyítják. Feltehetjük, hogy az ő segítségével tanulhatta meg Lomonoszov a magyar nyelvet mint a csúd nyelvek egyikét, amelyeket figyelemmel kísért (ld. Papp Ferenc, *Lomonoszov és a magyar nyelv*. Magyar Tudomány 1995. 2. szám). Lomonoszov sokirányú érdeklődését bizonyítja személyes könyvtárának a Helsinki Egyetemen nemrég megtalált katalógusa is. Ezzel összefüggésben illik hivatkoznom a Kuljabko és Besenovszkij szerzőpárosra, akik szerint Mihail Lomonoszov könyvtárának nyelvtudományi osztálya többek között magába foglalja az orosz, az ógörög, a latin, a héber, a német, a lengyel, a kínai, valamint a magyar nyelv szótárait, nyelvtanait és egyéb dokumentumait is (*Судьба библиотеки М. В. Ломоносова*. ИАН ОЛЯ 1972:5, с. 451). Papp Ferenc meglátása szerint Lomonoszovnak a finnugorok iránti érdeklődésére Fischer akadémikus (1697–1771) volt hatással „a nem sok szentpétervári bölcsész kollégája közül, akivel jó személyes kapcsolatban volt” (Ф. Папп, *Еще раз о Ломоносове и о чуди*. Studia Slavica Hung. XXV. 1979, с. 297). Az oroszországi finnugor nyelvtudomány számára Fischer nagy tette az etimológiai szótár összeállítása, amelyben felemlített etimológiailag megegyező szavakat az uráli, altaji, paleoázsiai, indoeurópai stb. nyelvekből is. Ebben a szótárban nagy teljességben van bemutatva a magyar nyelv 158 szavának etimológiája. Megjegyezendő, hogy Fischer etimológiai analízise a hangok törvényszerű fejlődésének és törvényszerű fonetikai megfeleléseinek a példáit tartalmazza, amelyek megvoltak az egyes finnugor nyelvekben.

A nagy tudósok közül, akik az oroszországi finnugrisztika fejlődéséhez hozzájárultak, nem lehet említés nélkül hagyni Fjodor Jevgenyjevics Kors nevét (1843–1915) sem, akinek a pedagógusi tevékenysége a Moszkvai Egyetemen 1870-ben kezdődött, és kisebb megszakítással 1900-ig tartott, ugyanis kiküldetésben járt Németországban, továbbá az Osztrák–Magyar Monarchiában és Olaszországban (1868-tól 1870-ig). A tudós széleskörű bölcsész érdeklődésébe a finnugor nyelvekkel való foglalkozás is beletartozott. E nyelvek közül jól ismerte a finnt és a magyart, az utóbbit igen alaposan. Korsnak a nyelvek tipológiai egybevetésével foglalkozó munkái közül kiemelkedőek azok a cikkek, tanulmányok, amelyek a finnugor nyelveknek az európai és ázsiai nyelvekkel való kölcsönös viszonyát tárgyalják (*О некоторых бытовых словах, заимствованных древними славянами из т. н. урало-алтайских языков*. Сб-к в честь 70-летия Г. Н. Потанина. СПб., 1909; *Zur Frage von den finnisch-ugrischen Zahlwörtern für 7–10*. Journal de la Société Finno-Ougrienne. XXX, 1913–1918 и др.) Ezen a téren Kors kutatásai tárgyát a finnugor-

kaukázusi és szláv-ugor nyelvi viszonyok képezték. Munkái a felsorolt nyelvek szóállományai idegen nyelvű elemeinek analízisét is tartalmazták. Kors finnugrisztikai kutatásai csúcának tekinthetők a következők: *Zur Etymologie des finnischen ajattara* (Finnisch-Ugrische Forschungen. Bd. XII, 1912) и *Несколько лингвистических данных для исторической этнографии Восточной Европы* (Сб-к в честь 70-летия Д. Н. Анучина. М., 1913). A finnugor tudomány iránti mély érdeklődéséről tanúskodnak Kors fennmaradt dokumentumai, így a levelei is, amelyek értékes észrevételeket tartalmaznak a finnugor nyelvekre vonatkozólag. Sahmatov állítása szerint Kors még nem publikált írásai között található olyan cikkek, amelyekben a balti finn nyelvekben előforduló kelta kölcsönzések-ről van szó („Фёдор Евгеньевич Корш”. ИАН 1915, № 5). Egyébiránt Petőfi Sándor és Arany János versei közül Kors néhányat oroszra fordított (*Из мадьярских поэтов. 1. Александр Петефи; 11. Иван Арань*. Сб-к в честь А. Н. Веселовского. М., 1914).

A kiváló orosz nyelvészek közé tartozik Filipp Fjodorovics Fortunatov (1848–1914), akinek tevékenysége a Moszkvai Egyetemen szintén a 19. század végére tehető. Tanulmányainak elvégzése után 1868-ban ott maradt a professzori cím megszerzéséért, amit 1884-ben nyert el. A finnugrisztikában elsősorban az orosz-karél szótár szerkesztőjeként vált ismertté (СПб., 1908 г. Составитель М. Георгиевский). Már a szótár előszava a karjalai nyelvjárások ismeretéről tanuskodik. Az előszóban értékes észrevételei vannak a karjalai nyelv fonetikájára vonatkozólag („Мало внимания обращено в словаре на точную передачу звуков. Составитель Русско-карельского словаря не поясняет того значения, какое имеют те или иные из русских букв в применении к карельским звукам”). E. N. Setälä, a Finnugor Társaság alelnöke felkérésére részletes értékelést írt Fortunatov Mikkola munkájáról *Berührungen zwischen den westfinnischen und slavischen Sprachen*, amely értékelő dolgozat ajánlólevélként szolgált a docensi cím megszerzésére a Helsinki Egyetemen.

Fortunatov más tudósokkal együtt – mint Baudouin de Courtenay, Braun, Bulics, Zaleman, Oldenburg, Radlov, Rudnyev, Sahmatov – 1911-ben szorgalmazta azt, hogy finnugor képviselőket nyissanak az egyetemeken és az akadémiákon. A tudósok e lankadatlan törekvését a korabeli oktatási minisztérium és a tudományos akadémia figyelmen kívül hagyta.

1908-ban a Finnugor Társaság Fortunatovot tiszteletbeli taggá választotta. Halála után, 1918-ban a Moszkvai Egyetem Általános Nyelvészeti Tanszéke szervezésében megalakult a Fortunatov Társaság, amely ezekben a hónapokban felújította nemzetközi nyelvtudományi tevékenységét.

A Moszkvai Egyetemen van kapcsolatban Alekszej Ivanovics Szobolevszkij (1856–1929), a kiemelkedő nyelvész és szlavista is, aki 1918-tól előadásokat tartott a bölcsészkaron. A finnugor népek történeti etnográfiájával összefüggő munkái jelentős tudományos érdeklődésre tarthatnak számot ma is (*К археологии Прикамья*. Пермский краеведческий сб-к, вып. II. Пермь, 1926; *Древняя Пермь. К вопросу о Биярмии*. Изв. Общества археологии, истории и этнографии, т. XXXIV., Казань, 1929). A tudós föltételezte, hogy a csúdok, akik Északkelet-Európa őslakói, és a szkíták közel állnak egymáshoz. Megjegyzendő: a finnugor népekre vonatkozó *szkíták* elnevezést Fischer akadémikus használta.

Az említett tanulmányokkal állnak szoros kapcsolatban Szobolevszkijnek a földrajzi nevekkel foglalkozó írásai, többek között a szkíták és a szarmaták nyelve alapján magyarázza Kelet-Európa földrajzi neveit (*Einige Hypothesen über die Sprache der Skythen und*

Sarmaten. Archiv für slav. Philologie. Bd. 27, 1905; *Названия озера в связи с вопросом о праславянской родине*. Труды II. обл. тверского археологич. съезда. Тверь, 1906; *Русские местные названия и язык скифов и сарматов*. РФВ, т. 64, №-4, 1910; *Названия рек и озер русского Севера*. ИОРЯС АН, т. 32. Ленинград, 1927 и др.) Oroszország déli és középső területei, valamint a Volga-menti, a Káma-vidéki és az észak-orosz tájak folyóinak, tavainak neveit vizsgálva Szobolevszkij arra a következtetésre jutott, hogy ezek a megnevezések rokonságban vannak egymással, s az orosz nyelvbe egyrészt az őslakóktól kerültek, másrészt az ő helyüket elfoglaló vándorló népektől, akik „különböző elnevezésű finnek voltak”. Az orosz nyelv földrajzi elnevezéseiben fellelhető szkíta és szarmata elemeket vizsgálta tudományos dolgozatainak abban a sorozatában, amelynek *Etüdök* az összefoglaló címe. 1893-ban publikálta Szobolevszkij *К вопросу о финском влиянии на великорусское племя* (Сб-к Живая старина, вып. 1. 1893) című cikkét, amelyben az ellen a hagyományos vélemény ellen emelte fel a szavát, hogy a finnek tömegesen eloroszosodtak.

1890-től a Moszkvai Egyetemen tanított Alekszej Alekszandrovics Sahmatov (1864–1920) kiemelkedő eredményességű orosz nyelvész, történész, a krónikák kutatója. Az ő érdeme óriási a finnugor nyelvek kutatásában. Ezzel kapcsolatban Bubrih a következőket írta: „Sahmatovnak mint finnugristának a tevékenysége az oroszországi finnugor tudomány fejlődésének fényes időszakát jelenti”. (*А. А. Шахматов как финно-угровед*. Сб-к А. А. Шахматов. Москва–Ленинград, 1947, с. 435.) A finnugrisztika történetében első-sorban a *Мордовский этнографический сборник* gyűjteményes kiadványáról ismeretes. Ez az önmagában is monumentális mű mordvin népmondákat, hagyományokat, meséket, rejtvényeket, közmondásokat, szólásokat, dalokat, elbeszéléseket stb. tartalmaz, valamint a Szuhoj Karbulak és Orkin falvak nyelvjárásainak a rövid alaktani leírását is magába foglalja. Az itt említett dialektusokat Sahmatov történeti összefüggéseiben mutatta be más mordvin nyelvjárásokhoz viszonyítva. A kötetet a Szaratovi kormányzóságban tett nyári utazásait, gyűjtéseit követően szerkesztette meg Sahmatov. A mordvin nyelveken kívül a balti finn nyelvekkel is foglalkozott. Az ezen a téren végzett kutatásai eredményeképpen született meg *A finn–kelta és finn–szláv viszonyok kérdéséhez* című munkája (*Bulletin de l'Académie Imp. des Sciences de St.-Petersbourg*, N 9–10, 1911). Ebben a munkájában a balti finn nyelvekben lévő átvett idegen szavakat elemezte, beleértve az orosz lexikai elemeket is. Sahmatov *Eine mordvinische Überlieferung die Herkunft der Mokša und Erza* (*Journal de la Société Finno-Ougrienne*, XXX., 1913–1918) című munkáját a *Мордовский этнографический сборник*-hoz való hozzájárulásként lehet értékelni.

Nevéhez olyan rendezvények is kötődnek, amelyek az oroszországi finnugrisztika fejlődését segítették. Bubrih azt hangsúlyozta, hogy Sahmatovra a *Мордовский этнографический сборник* kiadását követően „úgy néztek, mint az oroszországbeli finnugor munka szervezőjére” (*Шахматов как финно-угровед*. с. 450). Abban a „Jegyzék”-ben („Записке”), amelyet az Akadémiának küldtek, a híres tudósok nevében Sahmatov felvetette az egyetemi finnugor tanszékek és az akadémiai finnugor képviselők szükségességét. A „Jegyzék”-et sajátkezűleg írta Sahmatov, erről a kezeírását megőrzítő fennmaradt fogalmazvány tanúskodik. Sahmatovnak az volt a szilárd véleménye, hogy az a munka, amely Helsinkiben folyik, nem menti fel az orosz tudományos intézményeket ama kötelezettségeik alól, miszerint folytatniuk kell Oroszország múltjának és jelen állapotának kutatását. 1918–1920-ban Sahmatov részt vett a Szaratovi Egyetem Finnugor Tanszékének

szervezésében. Meg kell említenünk, hogy még 1911-ben a Finnugor Társaság rendes tagjává választották Helsinkiben.

Az ötletek, amelyeket Sahmatov a „Jegyzék”-ben fejtett ki, nem kallódtak el, ugyanis 1925-ben létrehozták a Leningrádi Egyetemen a Finnugor Filológiai Tanszéket. A tanszék vezetője Dmitrij Vladimirovics Bubrih (1890–1909) lett, a nagy nyelvész, pedagógus, tudományszervező, az oroszországi finnugrisztika megalapítója. 1925 végétől az Első Moszkvai Egyetemen is tanított, bár a finnugor tanszéket csak Leningrádban sikerült megszerveznie. Bubrih tudományos tevékenységét mint ruszista és szlavista kezdte. Később tanára, Sahmatov példáját követve a finnugor nyelvek tanulmányozására fordította figyelmét. Úgy beszélt önmagáról, hogy ő – mármint Bubrih – Sahmatovnak nemcsak ruszistaként és szlavistaként, hanem finnugristaként is tanítványa.

A finnugor nyelvek sokoldalú tudása, óriási tudományos felkészültsége, valamint rendkívüli munkabírása is lehetővé tette Bubrihnak, hogy több tanulmányt is publikálhasson a finnugorság különböző területeiről, és így a finnugristák oroszországi iskolájának megteremtőjévé válhasson. Kutatói és oktatói tevékenysége mellett jelentékeny időt és energiát biztosított a tudományszervező munkára is. Így lehetett Bubrih életre hívója 1947-ben (éppen 50 éve!) az Össz-szövetségi tudományos konferenciának. Ez a konferencia olyan hatékonyan foglalkozott a finnugor filológia kérdéseivel, hogy erős impulzusokat adott a finnugrisztikának a további lendületes fejlődéshez. Bubrih indítványának köszönhetően 1947-ben megalapították a *Советское финно-угроведение* című időszakos folyóiratot (в Ленинграде – т. I., в Саранске – т. II., в Тарту – т. III., в Ижевске т. IV., в Петрозаводске – т. V.).

Bubrih a finnugor földekre irányuló nyelvészeti kutatóutaknak is nagyszerű szervezője és vezetője volt. Ezeknek az expedícióknak a következő céljai voltak: „az anyagok gyűjtése és rendszerezése azért, hogy írott irodalmi nyelveket hozzanak létre, valamint, hogy megszervezzék az anyanyelvi oktatást és a helyi értelmiségiek tudományos képzését” (Г. М. Керт, *Дмитрий Владимирович Бубрих*. Ленинград, 1975, с. 18). Külön figyelmet fordított Bubrih a mordvin nyelvekre, finnugor-szanszkritnak nevezve őket, valamint a karél, finn és permi nyelvekre is, amelyeket diakrón és szinkrón aspektusból tanulmányozott. A mordvin, udmurt, karél és finn kutatóutak eredményeként a tudományos munkák egész sora született, ezek nemcsak a nyelvek történetét, hanem mai állapotukat is tárgyalták: *Грамматика карельского языка*. Петрозаводск, 1937; *Эрзя-мордовская грамматика-минимум*. Саранск, 1947; *Историческая фонетика удмуртского языка*. Ижевск, 1948, *Историческая фонетика финского-суоми языка*. Петрозаводск, 1948; *Грамматика литературного коми языка*. ЛГУ, СФУ, 1949; *Историческая грамматика эрзянского языка*. Саранск, 1953; *Историческая морфология финского языка*. Москва–Ленинград, 1955 и др.

Megjegyzendő, hogy még 1927-ben azért ment Bubrih a Helsinki Egyetemre, hogy megismerkedjék az ott folyó finnugor tudományos oktató- és kutatómunkával. Dmitrij Bubrih több, mint 130 publikált tudományos dolgozatot és nagy mennyiségű kiadatlan írást hagyott maga után. Tudományos érdeklődése szinte határtalan volt. Egyformán sikeresen dolgozta fel a finnugor népek származástörténetének és nemzeti történelmének sajátos kérdései mellett a finnugor nyelvek fejlődésének problémáit, illetőleg ezeknek a keleti szláv nyelvekkel összefüggő viszonyait. A háború utáni időkben a kiterjedt történeti-összehasonlító kutatások felé fordult, és tüzetesen vizsgálta a finnugor rokonság alakulásának helyzetét, illetőleg történetét. Már korai munkáiban lemondott az ősnyelv-koncepcióról a

finnugor nyelveket illetően, javasolva helyette az egyes finnugor nyelvek közötti kontaktusok és kölcsönviszonyok elméletét. Bubrih tudományos életművének kétségtelenül csúcsa *A finnugor nyelvek történeti-összehasonlító grammatikája*, amelynek befejezésében korai halála megakadályozta.

Az oroszországi finnugrisztika további korszaka arról nevezetes, hogy ez idő tájt tevékenykedett Vaszilij Iljics Litkin (1895–1981), a kiváló nyelvész, akit Bubrih mellett joggal tartunk az oroszországi finnugor tudomány másik megalapozójának.

Az Első Moszkvai Állami Egyetemen Litkin docensként tanított 1929-től 1933-ig. Tudományos pályafutása eredményesen alakult: az egyetem elvégzése után és az aspirantúra sikeres elnyerését követően (1926) a korabeli oktatási népbiztosság ösztöndíjat adományozott számára, hogy Finnországba utazhasson tanulmányútra. Gróf Teleki Pál professzor segítségével, aki ekkor az Eötvös Kollégium kurátora volt, 1927-ben – éppen 70 évvel ezelőtt –, egy évvel meghosszabbították Litkin ösztöndíját, hogy a Budapesti Egyetemen is tanulhasson. Itt megtanult magyarul, hallgatta Gombocz Zoltán, Zsirai Miklós, Melich János, Szinnyi József és más híres finnugristák előadásait, majd – egy tanév alatt – sikeres összevont vizsgát tett a teljes egyetemi képzési programból. Ezen kívül – a Nyelvtudományi Társaságban – megvédte „*Az -s névszóképzők a permi nyelvekben*” című disszertációját, s megkapta a filozófiai doktor fokozatot (filozófián ekkortájt a humán diszciplínák értődtek).

Litkin iránt – magyarországi tartózkodása idején – felfokozott érdeklődést tanúsítottak az itteni finnugristák, s végeredményben ez megtermékenyítő hatással volt a szilárd tudományos kapcsolatok létrehozására, továbbá a Budapesti és a Moszkvai Egyetem illetékes szakemberei közötti együttműködés megteremtésére. Nem hallgathatjuk el, hogy Litkin nemcsak tanult Magyarországon, hanem komi nyelvi órákat is adott tanárainak: Zsirai Miklósnak és N. Sebestyén Irénnek.

Szorgalmasan látogatta Litkin a „Kruzsok” programjait is. Ezt a nyelvész asztaltársaságot az 1870-es években Budenz József hozta létre azzal a céllal, hogy a finnugristák megtanulhassanak oroszul, illetőleg gyakorolhassák az orosz nyelvet. Innen származtatható a „kör” jelentésű Kruzsok megnevezés. Később e társaság tagjai találkozásainak céljai megváltoztak, és a Kruzsok keretei bővültek. Már nemcsak a finnugristák látogatták, hanem egyéb diszciplínák, sőt a művészetek képviselői is. Litkin magyarországi kiküldetése idején Szinnyi József vezette Kruzsokot. Vaszilij Litkin sokoldalú érdeklődését támasztja alá az a fordítástörténeti tény, hogy Petőfi Sándor verseit komiul szóltattatta meg. Fordításai 1929-ben a *Кыѳбурьяс* című kötetben láttak napvilágot. A komi tudós haláláról Szijsz Enikő írt lírai finomságú és az eredményekben bővelkedő életutat méltató tanulmányt (*Vaszilij Iljics Litkin [1895–1981]. Egy komi tudós halálára*. Filológiai Közöny, XXXIII:4). Litkin életéről és tevékenységéről Adolf Turkin ír részletesebben *К 100-летию со дня рождения В. И. Лыткина. Малоизвестные страницы жизни*. I–III. című tanulmányában (*Linguistica Uralica*, XXXI–XXXII).

Ezzel a tudományos célzatú kapcsolattörténeti áttekintéssel nemcsak az oroszországi finnugrisztika fejlődési vonulatairól szándékoztam megemlékezni, hanem hozzá kívántam járulni a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem és a moszkvai Lomonoszov Egyetem finnugristái együttműködésének további erősítéséhez.